

nipotent --- sens cap barrera que 'l capturarà gens», «Carles Martell havia *capturats* l'any 732 els Muslims a Poitiers», id. *BDLC* I, 222, 247; «El Rei quan va veure que no la podia *capturar*, la demanà per casar, però amb sa condició que no podia donar consells ni remeis», *Arx. Ll. Salvador*, p. 151; no obstant algun cop he sentit frases anàlogues a l'Alt Pallars: «ahir em trobava malament i tenia grifes de fred, però dormint a la nit s'ha *capturat*» (Eσταon, 1934); es deu haver format com una interpretació d'etim. popular¹⁰ del llatí *capturar* (derivat de *captura*, ll. *capere*) sota la influència d'*aturar*.

¹ No s'entengui que per allà no té els sentits de difusió més general: *aturà las moscas* 'esquivar-les' a Gistau i Bielsa (*BDC* xxiv, 161), que a la Vall¹⁵ d'Aràn es diu *aturà* (< *returà*); *aturà* a ixos mossets, que no se caiguen a Benasc, Ferraz, p. 27.

Aturbonat, V. *torb Aturdir*, -dit, V. *tord Aturmentar*, V. *turment Aturonat*, V. *turó Aturquesat*,²⁰ V. *turquesa (TURC) Aturrullar*, V. *atorrollar Aturufat*, V. *estarrufar Aturullar*, V. *atorrollar Atustar*, -tat, V. *tustar*

ATXA, 'destral', ant., pres del fr. *hache* id., que ve del francès *НАРЖА id. (cf. al. *hippe* 'podadora') [fi S. xiv, i freqüent llavors i en el xv, com a nom d'arma, *DAG*, *AlcM*; *shaches de armes*: *secures quarum* e *summo quadrata cuspis*], OPou, *ThPu.*, 171]; també en castellà, on arrelà, és manlleu del francès: veg. *DCEC*, II, 866b.

ATXA, 'antorxa, falla', pres del cast. *bacha* id., provinent d'un *FASCŪLA alteració del ll. FACULA, vegeu *DCEC* II, 865 [1599, *AlcM*]; «manant se posassen moltes *atxes* perquè si era la entrada de nit estiguessen prestes ---», *Diet. Mun.*, Bna., 4-vii-1613, Careta, *DBarbr.*, p. 408; «al fort diluvi d'ayguas, l'*hatxa* en sos dits s'apaga, / tot s'umple de tenebras y negra foscadats», Verd., *Atl.*, a. 1867, vi, 56a.]

DERIV.: *Atxer* [1868, *SLitCosta*]. *Atxera*.

Atxantar, V. *plantar* i cf. *DCEC* (*chantar*) *Atxaca*, *atxacós*, V. *xaca Atxafegar* o *atgefegar*, mallorquí: probablement d'un encreuament entre *afetgegar* (FETGE) i *atxafar* (veg. XAFAR) *Atxampar*, V. *enxampar*, *xampar Atxaquia*, *atxaquiós*, V. *xacra Atxer*, *atxera*, V. *atxa Atxerevit*, *atxerovit*, V. *eixerit*

Atxetxinar-se, V. cast. *cecina* (var. *chacina*, com si diguéssim «haccese *cecina* la aceituna», *DCEC* I, 746 i seg., espt. 747a25 i 31).

Atxeu o *atxevo* substantius 'esquer per agafar animals' i *atxevar*, verb, 'atraure amb esquer', del ll. CĪBUS 'aliment', formes mossàrabs, V. *DCEC* I, 743b50⁵⁵ (*cebo*).

Atxicara o *atxiguera*, V. *capsigrany* (*capxerigany*) *Atxillar*, *atxixillament*, *atxixillat*, V. *xillar* (XISCLAR)

+ *Atxocar els pins* (Garrigues-Priorat, tallar-los, deixar-los reduïts merament a la soca), V. *soca* (del qual⁶⁰

és variant amb *tx-* mossàrab) *Atxofada*, *atxofar*, V. *xufla* (potser amb influència d'*aclofar* i *xafar*) *Atxomponar-se*, V. *DCEC* (*zopo*) (IV, 862a59, 51ss. *sompo*, *zompo*, 863a51ss. *chopo*, *chupino*; i la terminació d'*aponar-se* 'aclofar-se') *Atxoroiit*, V. *eixerit Atxullar*, V. *xurla* (cf. *DCEC* II, 82a25-26 [chorlito] i *DECH*) *Atxumpar*, V. *enxampar*, *xampar Atxutxar*, V. *DCEC* (*azuzar*, *achuchar*) *Atz*, V. *DCEC* (*baz f.*)

ATZABEJA, 'gaieta, varietat de lignit molt negra', de l'hispano-àrab *zabāġa*, nom d'unitat corresponent al col·lectiu *zabāġ*, àr. clàssic *sābaġ* id. □ 1.ª doc.: 1430 (doc. citat *DAG*).

«Un jorn plorava, / dix-li —Per què? / Dix: —Bé-m fartau / --- / volent restar / sens del tot rompre, / yo só qui compre / alfarda, treça, / listada peça, / --- coral e lambre, / àloes, ambre, / prou *adzebeja*, / bella correja / ---», JRoig (*Spill*, 2165); «un rastre de paters-nostres de *absabaja* ab una creueta; ytem un rastre de paters-nostres de coral ---», doc. val. de 1459 (Salvà, *Callosa* II, 55); «una penitència de --- grans --- de *etsabetge* --- de *etzebetge* --- *etzebetge*», doc. mall. de 1549 (*BSAL* VIII, 327a); entre les pedres precioses: «*gayeta* o *adsaveja*: *gagates*», OPou (*ThPu.*, p. 314). De l'àrab vingueren també el port. *azeviche* i el cast. *azabache* [-*vache*, c. 1400; arag. ant. *azabaya*, 1362]; veg. *DCEC* I, 344; Dozy, *Gloss.*, 221; Eguílaz, 315; per conducte del català, el sard campid. *sabbéggia*; pel cast., el gallurès *sabbagiu* (Wagner, *ARom.* XIX, 19-20).

ATZABÓ, mall., 'nuviolet', 'remor de tempestat', de l'àr. *as-sahāba* 'el núvol', *as-sahāb* 'la gropada, nuvoluta', veg. *EntreDlle.* II, 82-83 (el descriu també Alcover, *BDLC* x, 61). Deia Moll que aquest mot era resultat d'una metàtesi en *tz* del *st* del mot *estabor* (del qual no suggeria etim.), ço que fonèticament és impossible (per no dir inconcebible: *tz* són dues lletres, però una sola consonant, i tal canvi fonètic de *st* no s'ha produït mai). La -r és una grafia muda (no sabem si ha existit mai com a consonant), però el mot coincideix realment amb el sentit d'*atzabó*, en quant significa 'remor', car és un terme menorquí i mallorquí amb el sentit de 'remor', 'enrenou, rebombori': «*estabó*: renou, conversa forta» (Fe. Guinart, *Rond. Men.*, 219); a Mercadal m'explicaven el nom d'una coveta coneguda, que «en diuen *Es Cau de Sa Por*, per un *stabó* que s'hi fa quan hi fiquen sa fura» ('remor, brogit que s'hi sent'), 1964, i també solia usar-lo AMAlcover: «n'han mogut 'a voler' d'*estabó* els anti-normistes perquè --- s'ha d'escriure *per a*» (*BDLC* VIII, 23). Es deu tractar d'una alteració d'*atzabó*, però no fonètica sinó per influència d'un altre mot, i es pot pensar en bastants: potser *estrèpit* (o *STREPOR??), potser simplement un mot ben conegut com el prov. *estrambord* 'engrescament, entusiasme rumorós' (on la primera r pogué ja desaparèixer per dissimilació): recordem la «*coupo santo* / e ver-santo, / vuejo a plen bord / --- / lis *estrambord* / e